

Левченко Інна
студентка I курсу
Спеціальності «Психологія»
Факультету психології та соціальної роботи
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Солдат великої перемоги: Ільченко Михайло Іванович

Кажуть швидкоплинна ріка часу змиває все: тривоги і болі, і радощі... Але, мабуть, у кожної країни, зрештою, у кожної людини є вікопомні події, є дати, які невіддільні часу, які входять у плоть і кров народу, в його генетичну пам'ять. Для нашого народу такою датою є 9 травня 1945 року... Війна... одне єдине слово, але скільки в ньому накопичилося болю. Людська ненависть і злоба, ріки крові і сліз, розбиті серця та зламані долі, смерть... А разом з цим відвага. Мужність і героїзм, які дозволили здійснити справжній подвиг – перемогти нацизм, позбавити людство від коричневої чуми.

З кожним роком усе далі від нас відходять події війни. На екранах телевізорів та в пресі все ж трапляються репортажі про людей, які своїм життям відстоювали свободу та незалежність нашої держави, але минають роки і чисельні списки героїв перекочують до підручників історії. Тому мені хотілось би розповісти про мого прадідуся, ветерана Великої Вітчизняної війни, Ільченка Михайла Івановича.

Народився Михайло Іванович 11 липня 1925 в селі Курінь Бахмацького району Чернігівської області. Ще до початку кривавих сутичок молодий та повний сил юнак прагнув навчатися. Коли відкрили Курінську школу, Михайло був уже 7-класником, а до того освіту здобував у сільських хатинках.

У тому фатальному 1941 році захисник закінчив дев'ять класів та отримав похвального листа за свої старання. Саме 22 червня відбувалося вручення атестатів, та сповна відсвяткувати цю подію не вдалося. Випускникам та їх рідним повідомили, що почалася війна. Спочатку в це мало вірилося, але коли над Бахмачем і рідним селом почали кружляти німецькі літаки, усі повірили сумній звістці. Почалося велике протистояння.

До лав Радянської армії молодого хлопця призвали в 1943 році, коли від ворога звільнили Бахмач. Хоча юнаків і не навчали тому, як правильно вести себе на полі бою, в запеклий поєдинок довелося вступити відразу. Ворог постійно був наготові і в будь-який момент міг початися бій.

Ветеран пам'ятав воєнні події, у яких безпосередньо брав участь під час Великої Вітчизняної війни, до самої смерті. Проте найбільше вкарбувалося в його пам'ять форсування Дніпра у 1943 році, коли вода в річці була червоною від людської крові.

Тут Михайло Іванович і отримав перше поранення в руку. Він був за крок від загибелі, у той момент його врятував земляк із Батуринщини. Майже місяць, починаючи з 13 жовтня, молодий солдат перебував на лікуванні. Коли зажили болючі рани, фронтовик повернувся назад у стрій, але захищати рідну землю довелося недовго. Знову поранення і довготривале лікування, яке закінчилося в селі, де колись творив Пушкін. Знамените Болдіно відпустило юнака додому з інвалідністю на милицях. А там у рідному селі Курінь на нього чекала сім'я. Момент, коли закінчилася війна, забути їй до цього часу неможливо. Почали говорити, що Німеччина відступила, спочатку в це мало вірилося, а потім усі плакали від радості, адже нарешті настала така очікувана Перемога.

Після повернення захиснику було не до навчання. Він пішов працювати обліковцем у колгосп. Потім трудився бухгалтером. Та його не полишала мрія навчати дітей. Юнак вступив до Путивльського педучилища, де одержав освіту вчителя молодших класів. Після закінчення училища Михайло пішов працювати до Курінської школи. Паралельно навчався заочно в Ніжинському педагогічному інституті. З 1953 року займав посаду директора школи. Однак життя внесло свої корективи. Старі поранення давали про себе знати, тому далі довелося трудитися завучем та вчителем математики. Зі стін рідної школи проводжали ветерана на заслужений відпочинок. Проте не раз ще зустрічала Курінська школа Михайла Івановича на різноманітних заходах та лінійках, де він розповідав про своє минуле і тяжку долю народу в ті буремні роки. Його історії з інтересом слухали як школярі, так і вчителі.

Кожної весни ветеран радів святку Великої Перемоги, а разом з ними і його діти, онуки та правнуки. Михайло Іванович мав велику дружню сім'ю, люблячих дітей та онуків, правнуків, які забігали чи не щодня порадувати дідуся своїм дзвінким сміхом. Мабуть, і не перелічити, скільки разів я чула від дідуся такі цікаві і захоплюючі дух історії. У дитинстві я слухала з затаєним подихом кожного разу нову історію і уявляла ці події, навіть не до кінця їх розуміючи. Вже в юних роках я зрозуміла, який важкий і тернистий шлях пройшов мій дідусь для того, щоб ми мали мирне небо над головою.

Помер Михайло Іванович 23 червня 2017 року. Ця сумна звістка тяжко поранила серце усіх родичів і знайомих. Мені ніколи не стерти з пам'яті палкий погляд і жагу до життя, які були у дідуся до останніх днів.

Проходять роки, десятиріччя, все далі в історію відходять події Великої Вітчизняної війни. Але в пам'яті народній повік не померкне великий подвиг нашого народу, мужність наших воїнів, їх тяжкий ратний труд.

Інтерв'ю з Михайлом Івановичем Ільченком¹

Старий гронистий виноград. Старий ганок. Старий господар – та спогади юні.

– За мого дитинства ми самі себе йшли записувати в школу. В батьків каторжна робота. Не на панських – на вільних соціалістичних полях. Семилітком читав уже по-дорослому, бо ж обидва брати й сестра школярики. “А скільки ж тобі, хлопчику, років? – чомусь суворо так запитала вчителька. – О-о! Тоді ще підрости на рочок!” Прийшов я додому світу білого за сльозами не бачачи. Матері ні словечка. Перебрався хуленько в пастуше рам'я і знову явився перед ясні очі вчительки. Лише раз у житті я скриводушив, додавши рочок. І коли почалася війна – з похвальним листом саме закінчив дев'ять класів.

Ой, які тяжкі та осоружні були ті тридцять роки. Це ж добре, що тато працював на Бахмачі-Київському стрілочником. Позмінно. І ось за ті сорок вісім домашніх годин умудрився аж із Ленінграду привезти п'ять буханців хліба. Два для родини. Три – продати. Щоб ізнову за край світу купити хлібин. Влада терзала люд. Влада терзала й школу. Ще вчора Максим Рильський був видатним радянським поетом, а сьогодні... сторінки з його віршами шматують із книги, бо – український буржуазний націоналіст. Ще вчора наш чудовий учитель, філолог Швайківський: молодий, красивий, відданий нам, дітям, і Вітчизні, читав свої вірші, сповнені віри в світле завтра, а сьогодні виявилось, він – ворог народу. Невдовзі, за рознарядкою, як виявилось аж тепер, був заарештований директор школи, кілька вчителів.

Але попри чорнотеч часу, зерна їх любові до дітей буйно проросли в Михайловім серці. Щоправда, потрібно було ще пережити ніч окупації. Криваву тяжкоту фронту.

Навічно врізалася в пам'ять довжелезна колона чорнопіджачників. І вершники зобохбіч, щоб не розбігалися. І в новому реміняччі гаркавий полковник на полуторці: «Ви повинні своєю кров'ю смити позор акупациї!» Хотілося закричати, заволати на весь світ супроти тієї неправдоньки: “А хто ж нас кинув німцєві на поталу?!“ Стояли німі й похнюплені... раби.

– Двадцять восьмого вересня почалася переправа. На тому, високому березі Ясногородка й Лютіж тонули в суцільній теміні. Плоскодонний човен ледве вмiстив семеро не обмундированих, зі старими трилінійками, необучених бійців. Яких бійців? Хлоп'ят! І раптом небо спалахнуло фосфорно-божевільним вогнем. Повітря аж застогнало від мін. Кілька днів ще кривавився по тій

¹ Інтерв'ю проводив письменник Іван Присяник. Опубліковане: Голос Присеймів'я. – 2013. – Жовтень. – №. 80(10654).

переправі Дніпро. Скільки в той плацдарм вгачено молодюсінських людських життів! Які ще не кохали, не пестили, не раділи з першого немовлячого лепету. Ось тому я всім своїм єством ненавиджу війну! – найбільше зло вигадане людиною. Хіба людиною – нелюдами, на віях фронтовика забриніла болісна сльоза, перехопивши, мов серпом, лагідне вчителеве обличчя.

– Навіть зараз мені хочеться жити! А тоді у вісімнадцять - і поготів. Із жовтня уже на мені піджачок добре обстріляний був. Садонуло мене в руку відколом на виліт, ось сюди. Володя Карнаух – ровесник – з Батуринського хутірця, рвонув поділок своєї сорочки на бинта. Шпарко схопився за каперську лопату – викопати для мене рівчака, доки санітари підіспіють... Тут його й зрізала ворожа куля.

Близько трьох десятків виряджали в 43-ому нас матері з Курені. А повернулися Микола Демидович Витюк, Дмитро Григорович Шевченко та я. Під Коростенем мене ще одна нагорода з ворожої криці зустріла. Отак на милицях я й поїхав у Путивль вступати на вчителя. За півроку склав те, що належало за два роки. І до Ніжина – на фізико-математичний факультет.

Курінська школа зустріла тисячоголосим щебетом. Це не для красного слівця кажу. Коли став директорувати, було в нас 953 учні. А з яким рвінням діти прагнули вчитися: хоч ні зошитів, ні підручників. Ні світла, бо ж у дві зміни.

На педнарадах в районі мене часто запитували: чи я не філолог, що так чистоту мови відстоюю. І дивувалися – математик. А я ще тоді добре розумів: чия мова – того й держава!

Думаєте, мені ото зараз не ріже серце, коли хлопці на шкільному подвір'ї, воно гляньте, навпроти, гидотними словами, ганяючи м'яч, підбадьорюють себе.

Хіба я міг собі дозволити, навіть на самоті, таке слово? Це б принизило мою гідність педагога. Це б осквернило мої вуста. І мій народ, який споконвіків цурався, неначе нечистого таких слів. Беріг школу. Беріг родину. Чимала вона в нас. Брати, а їм доля теж нелегка дісталася. Федір мало не всю війну возив снайперське спорядження з Тегерану. Костя гибів у кримських катакомбах, партизанивши. Вернулися контужені, але ж живі! Живі! Відлюбили, відкохали, відчукикали внуків, правнуків. Як порахувати – десть із п'ять десятків набереться. В мене – двадцять один. Радість молодого життя й тримає мене на світі. Та ще оте: "Добрий день Вам, Учителю!" Скільки ж то дитячих тривог, радостей пропустив я через своє серце. Порахувати просто. 40 років на 800 помножити. Чимало, правда, виходить.

І гордий я тим, що тепер, на схилку літ, можу без сум'яття в душі глянути на пройдений шлях, бо ні на макове зерня не скриводушив. Вимогливим,

чесним, справедливим був. І не лише до людей, а й до себе. Тому є мені що й онукам, і правнукам у спадок передати.